מאי טעמא דילמא נפיל ואתי לאתויי. אע"ג דאוקימנא לעיל דליירי בקשורה הכא מפרש לפוס משמעות דיהבא דמתני' ומשום שהאריך לעיל לא חש להאריך הכא ומתוך פי' הקונט' משמע דל"ג דילמא נפיל ואתי לאתויי: **משום** דמיחזי כמאן דאזיל לחיננא. אבל משוי אינו שבטל אגב אפסר ומשום דילמא נפיל נמי ליכא למיחש כדמיים גבי זוג ברים כמה דאשה ולקמן דף נח: וסס) דהכא מיירי באריג ואמר התם כל שהוא אריג לא גזרו: **דלא** למציוה יאל". פירש"י שאנשו"ש דהיינו עלוקה ואין גרשה דאין מוצלות אלא דס ועוד דהוה ליה למימר עלוקות ולא אשכחן דקרי להו יאלי בשום מקום וגרשה דיאלי היינו נמי קופר דמתני' כדאמר ברים בנא בתרא (דף ד.) גבי הורדוס אהדר ליה כליאה דיאלי ונקריבהו לעיניה והתנקה מתרגמינן יאלי (ויקרא יא) והוא שקורין הילנו"ן: **הוה** מעשר ר' אלעזר בן עזריה כל שתא ושתא. הקשה ר"ת דאמר בפ' בתרא דבכורות (דף נב: וסס) דאין מעשר בהמה עוסק אחר החורבן מפני התקלה א"כ בזמן הבית הוה מעשר ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעשר וא"כ מאי קאמר דהוה מעשר כל שתא ושתא דע"כ לא היה בשעת חורבן הבית לכל היותר כי אם בן י"ד או ט"ו שהרי רבי יוחנן בן זכאי משך שיאותו אחר החורבן שנה או שנתים דכמה תקנות תקן אחר החורבן כדתנן[a] משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי ואחריו ר"ג היה נשיא שנתים או ג' קודם שמינו רבי אלעזר בן עזריה כדאמר בפרק תפלת השחר (דף מז:) אשתקד לעריה[b] לרבי לדוק וקודם לכן לעריה לרבי יהושע על תקנת המועדות וכהעמידהו נשיא היה בן י"ח שנה כדאמר התם הרי בשעת החורבן היה בן י"ד או ט"ו לכל היותר וי"ל דקודם גזרה היה מעשה אי נמי אפוטרופוס היה מעשר בקטנותו[c] והר"ר אלחנן מפרש היה מעשר אחר חורבן בהמת ארנונא למלך[d]: **רב** ור' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתני. פירוש מתני הך שמעתא דאמר בסמוך והשתא פסק הש"ס למילתיה וקאמר בכולי[e](הש"ס) (a) כל כה"ג זוגא מיתלפא רבי יוחנן כו' ולא קאי אמתני אחילוף כך קבל רבינו שמואל בשם רבינו שלמה ששמע מרבי אליעזר רבו: ואע"ג

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח כי תניא ההיא בחבלא דביני ביני: **מתני'** [a]אין [a]חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו [b]ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק ולא בסולם שבצוארו ולא ברצועה שברגלו ואין התרנגולים יוצאין בחוטין ולא ברצועה שברגליהם ואין הזברים יוצאין בעגלה שתחת האליה שלהן ואין הרחלים יוצאות חנונות ואין העגל יוצא בגימון ולא פרה בעור [c]הקופר ולא [d]ברצועה שבין קרניה [e]פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים: **גמ'** מאי טעמא [f]כדאמרן: ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק: משום [g]דמיחזי כמאן דאזיל לחיננא: ולא בסולם שבצוארו: א"ר הונא בי לועא למאי עבדי ליה להיכא דאית ליה מכה דלא הדר חייך ביה: ולא ברצועה שברגלו: דעבדי ליה לגיזרא: ואין התרנגולין יוצאין בחוטין: דעבדי ליה סימנא כי היכי דלא ליחלפו: ולא ברצועה: דעבדי ליה כי היכי דלא ליתברו מאני: ואין הזברים יוצאין בעגלה: כי היכי דלא לחמטן אלייתיה: ואין הרחלים יוצאות חנונות: יתיב רב אחא בר עולא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משעה שגוזזין אותה טומנין לה עזק בשמן ומניחין לה על פדחתה כדי שלא תצטנן אמר ליה רב חסדא א"כ עשית' מר עוקבא אלא יתיב רב פפא בר שמואל קמיה דרב [h]חסדא ויתיב וקאמר בשעה שבורעת לילד טומנין לה שני עזקין של שמן ומניחין לה אחד על פדחתה ואחד על הרחם כדי שתתחמם א"ל רב נחמן אם כן עשיתה ילתא אלא א"ר הונא עץ אחד יש בכרכי הים וחנון שמו ומביאין קיסם ומניחין לה בחוטמה כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה אי הכי זברים נמי כיון דמנגחי זברים בהדדי ממילא נפלן שמעון נזירא אמר קיסמא דריתמא בשלמא דרב הונא היינו דקתני חנונות אלא לרבנן מאי חנונות דעבדינן להו מילתא דמרחמינן עלייהו: ואין העגל יוצא בגימון: מאי עגל בגימון א"ר הונא בר נירא אמר ר' אלעזר מאי משמע דהאי גימון לישנא דמיכף דכתיב [i]הלכוף כאגמון ראשו: ולא פרה בעור הקופר: דעבדי לה כי היכי דלא למציוה יאלי: ולא ברצועה שבין קרניה: אי [j]לרב (דאמר) [k]בין לנוי בין לשמר אסור אי לשמואל (דאמר) לנוי אסור לשמר מותר: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: [l]וחדא פרה הויא ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו [m]רב ורבי חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן [n]כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא מאי דכתיב [o]ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים

והתניא ובלבד שיגביה מן הקרקע טפח. אבל כל כמה דבעי ניפוח ממתניתא ידיה: **בחבלא דביני ביני.** שבין ידו לגמל בהחוא קאמר כמה דבעי נהוי ובלבד שיגביהנו מן הקרקע טפח כדי שתהא גרשה הבהמה נמשכה בו ולא לא מיתחזי נטירותא דבהמה אלא כמשמוי בעלמא שאין גרשה שאוחז ראשה בידו: **מתני' כווז.** מיושקליט"ש: **אע"פ.** שחלוי פקוק במוכין שאין הביעגל שלו מקשקש להשמיע קול וכגמ' מפרש טעמא: סולם ולוועה וכל הנך דמתניתין מפרש בגמרא. וכולהו משום דחיים עליהו ואי נפלי אתי לאתויי: **עגלה.** כגון קרון קטן שעושין לו תחת זנבו שרשם זנב אותן החיצים רחב כמין כר קטן ואין בו עגלה אלא שומן ועב וכבד וכשנגרר לארץ נשרט ונשחת ועושים לו עגלה מתגלגלת אחריו כשהוא הולך והזנב קשור עליה: **קופר.** שרץ הוא שבימיו חדין כמחט וקורין לו הילו"ן וקושרין עורו בדדי הפרה שלא ייקוה קרלים: **ולא ברצועה שבין קרניה.** דמשאוי הוא לה כדמפרש בגמרא: **גמ' כדאמרן.** שאינה קשורה בו מע"ש דלא גלי מאחמול שיהא בריכה לכך שיהא לה למלבוש: **פקוק.** סתום: **לחיננא.** לשוק למכור ותולין לו זוג להגאותו: **כי לועא.** שקושרין אצל הלחי: **דלא הדר חייך לה.** שלא יוכל להחזיר לאחרו לצד המכה לחבכה בשיניו וקושרן בלוארו וחשוביס הן יותר מקשיסין שעל גבי הסבר ואי נפלו חיים עליהו ומייתי להו בשגגה: **לגיזרא.** אנטורטליי"ר בלע"ז. בהמה שפסיעותיה קלרים ומכה רגליה זה בזה עושין לה כמין טבעת של עקלים או לוועות עבות וקושרין אותה למעלה מפרסות הרגל מקום שמנקשין זו בזו: **דלא ליחלפו.** בתרגולי חנריהם: **דלא ליתברו מאני.** שקושרין שני רגליה יחד בלוועה קלרה שלא תוכל להריס רגליה ולהתיז: **דלא ליחמטן.** שלא ילקו בסלעים וטולשים. בליי"ר בלע"ז: **לאחר שגוזזין אותה עומנים לה עזק בשמן.** עד שיגדל למרה: **עזק.** למר גפן או כל דבר רך: **פדחתה.** מצחה: **עשיתה מר עוקבא.** ניהגת בדרגל זו משיבותו של מר עוקבא שהיה עשיר ואב בית דין וכי דרך משיבותה לכך: **ילפא.** אשמו של רב נחמן: **דרני.** תולעים: **קיסמא דריתמא.** קיסם של רומס שמניחין לה בחוטמה: **כר נירא.** עול קטן שמניחין[a] לעגל בצוארו שיהיה למוד לכוף ראשו לכשיגדל: **דלא למציוה יאלי.** שלא ינקוה עלוקה שקורין שנאות"ש: **כין לנוי כין לשמר אסור.** דכל נטירותא ימיתא אמרינן משאוי הוא: **(מתנו) בכולי סדר מועד כל כי האי זוגא.** מרבעתן יחד: **חלופי ר' יוחנן.** יש מחליפין ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן: **נתפס.** נענש על עבירות שבידן: **כל העולם כולו.** בכל ישראל כגון מלך ונשיא שאפשר לו לממות שילאין מפניו ומקיימין דבריו: זקנים

מסורת הש"ס

a) [לעיל נב.], ב) [נקמן סד:], ג) [ביל הפרק הקופד], ד) [לעיל נב.], ה) עדיי פ"ג מ"ב ביצה דף כב., ו) לעיל נב., ז) [לעיל ע"א ובלה נב.], ח) נרים. רש"ל רב נחמן, ט) [לעיל נב.], י) ביצה כב., כ) סוכה ד: מגילה ז., ל) בד"א שמחיקין. מ) [ריש כנו:], נ) [כמעשה דר' נחוק בל"ל], ס) [תוי' תוספות בכורות נב. ד"ה אלא אמר שם דחוי פי' זה וגם נמי דאמטרינים ע"פ אבל בכילה כב. ד"ה תלינר יכי' בתנו כמו בכולה וש"ע תוס' ע"ז יב. ותוס' יומא סו. ד"ה אין מקדישין], ע) [ל"ל פדר מועד].

תורה אור השלם

1 הָכָזֶה יִהְיֶה צוּם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ הַלְכֹף כַּאֲגַמּוֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ הֲלָזֶה תִּקְרָא צוֹם וּיוֹם רָצוֹן לַיהוָה: ישעיהו נח ה

2 יָדַע בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא עַם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו וְאַתֶּם בָּעַרְתֶּם הַכֶּרֶם גְּזֵלַת הָעָנִי בְּבָתֵּיכֶם: ישעיהו ג יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הוה מעשר וכו' וה"ר אלחנן ספרים. ע' מ"ל דפ"ו מהלכות בכורות:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הוה מעשר וכו' וה"ר אלחנן ספרים. ע' מ"ל דפ"ו מהלכות בכורות:

לעזי רש"י

אישקיליט"א. זוג (פעמון יד).

הייצו"ן [אייצו"ן]. קיפוד.

אנטורטליר"ר [אינטרטיליי"ר]. לפצוע עצמה (בהמה הבוטעת ברגלה).

בליצי"ר. לפצוע.

שנשואי"ש. עלוקות.

רבינו חננאל

פי' דלא נחמטה, שלא יעלה כעין עיפרש באליה. חבובות. עץ ושמו עץ וחנון. ומניחין קיסם מכנו בחוטמו כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה. שמעון נזירא אומר בר. גמון. עץ קטן כמו עול. לא פרה בעור הקופר. ברצועה שבין קרניה. אי לרב בין כך ובין כך אסור. אי לשמואל לשמר מותר לנוי אסור, חד היתה לנוי. כל מי שיש בידו ספק למחות ואינו מוחה נתפס עליו בר. ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו. אם שרים חטאו

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"ב מהלי' שבת הלכה י יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שם סעיף יז (וכה לעיפס כ"מ עז.):

לט ג מיי' פ"ו מהלי' דעות הלכה ז סמג עשין יא:

מוסף רש"י

שהוא פקוק. ולאינו מלוה קול (לקמן סד:). ברצועה שבין קרניה. לנוי, ולאחר יכנן מעלאי הוא ולאינו מכסיבו לה (ביצה כב.). תריסר אלפי עגלי. עשיר היה (סוטה יוס.). רב ורבי חנינא בר' מתנו. הא דלמתרגינן לקמן מגילה ז.). בכוליה דסדר מועד. שהחכרה שם אינ זה אל ד' חכמים הללו (שם) לוקח אמורלי ממלכי ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן (סוכה ז.).

רב נסים גאון

אמר ליה רב נחמן אם כן נשיתה ילתא. ילתא היא אשתו של רב נחמן, ותנר ראלך (ותמצא זה) בסוף ארוך שלשה שאכלו כאחת ברכות דף נא) עולא בר רב איקלע לבי רב נחמן בריך בר, שמעא ילתא ואיקפדה, בעשרה יוחסין (ערוכין דף ו) ואמר רב נחמן לרב יהודה בישדר מר שלמא לילתא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com